

IDENTIFICATS: ANTONIO RODRÍGUEZ MOMPÓ (DEMPUS SEGON PER L'ESQUERRA) ENRIQUE GUERRERO (ASSEGUT TERCER PER L'ESQUERRA).

Canalins als camps de concentració nazis

> JOSÉ MARIA SANCHO

Encara que feia mesos que havia vist l'excel·lent documental de Llorenç Soler *"Francisco Boix, un fotògraf en l'infern"*, fou arran de la lectura de l'esplèndida novel·la de Javier Cercas, *"El impostor"*, quan em vaig interessar apassionadament pels deportats espanyols de la segona guerra mundial. D'un total d'uns 450.000 espanyols que havien fugit a França durant la guerra civil, 150.000 van tornar a l'Espanya franquista mesos després, 50.000 es van exiliar a Mèxic i Sud-Amèrica, i la resta va romandre a França, sotmesos i controlats pel règim francès, primer en camps de refugiats (gener-agost 1939) més tard enrolats per força en

Companyies de Treballadors Estrangers a declarar França i Gran Bretanya la guerra a Alemanya (setembre 1939) i finalment, després de l'ocupació nazi de França al maig de 1940, 9.328 republicans espanyols van ser detinguts i traslladats a camps de concentració nazi al costat de 23 nacionalitats més, 7.532 van ser internats en Mauthausen (Àustria), d'ells només 2.716 van sobreviure. No solament van ser castigats pel règim d'ocupació alemany, també pel nou ordre dictatorial espanyol, que es va desentendre completament de la sort dels seus compatriotes pel delicte de ser *rojos* espanyols (*rotten spanien*), repu-

IDENTIFICATS: ANTONIO RODRIGUEZ MOMPO (BAIX, TERCER PER L'ESQUERRA), ENRIQUE GUERRERO (DALT, TERCER PER L'ESQUERRA), VICENTE SORIANO GIMÉNEZ (PROBABLEMENT, BAIX, PRIMER PER LA DRETA). NO IDENTIFICAT EL LLOC.

blicans que havien defensat l'ordre constitucional. Aquests espanyols deportats als camps de concentració nazis i el record dels quals va ser silenciats durant el franquisme, han sigut rescatats de l'oblit pel brillant treball de recerca de l'historiador Benito Bermejo, qui va posar a la disposició de qualsevol persona la llista de deportats en el seu "*Libro memorial: españoles deportados a los campos nazis*" (2007), i que el Ministeri d'Educació i Cultura ha publicat recentment en internet, facilitant mitjançant filtres la recerca de persones:

<http://pares.mcu.es/deportados/servlets/servlet-controller?ini=0&accion=0&opcion=20>

Em vaig preguntar si hi hauria algun de Canals. Quin va ser la meua sorpresa quan en introduir en el camp corresponent a lloc de naixement, Canals, van aparèixer quatre noms.

- ANTONIO MORENO BALLESTER
nascut el 7-1-1915, mort el 4-2-1942
- VICENTE SORIANO GIMENEZ
nascut el 7-12-1915, mort el 1-1-1942
- FRANCISCO PÉREZ COLOMER
nascut el 4-2-1896, mort el 28-11-1941
- ARCADIO SANCHO SANCHIS
nascut el 13-10-1903, alliberat el 5-5-1945

No m'esperava que hi haguera gent de Canals. Com era possible que mai haguera sentit parlar d'ells? Només un va sobreviure a aquell infern: Arcadio Sancho, del que no tenim notícia a nivell local. Segurament és quedaria a viure a França com tants altres supervivents i per açò no hi havia constància. Però i dels altres tres? Tan lluny arribava el tabú de la guerra? La guerra civil sempre ha sigut un tema del que els majors preferien no parlar, i del que els joves preguntàvem poc. Així que em vaig llançar

> LA NOSTRA GENT

a investigar, a tirar dels fils. Vaig parlar amb les *forces vives* de la història local, Alfonso Vila, Ramón Arnau, Francesc Tormo i Marcial Martínez. Vaig trobar a alguns familiars d'Antonio Soriano i de Vicente Soriano i em vaig entrevistar amb ells. Vaig sol·licitar informació en arxius francesos, alemanys i austríacs, als ajuntaments de Girona, Banyuls-sur-mer i Pina d'Ebre, vaig fer algun viatge i fins al *moment açò és el que he pogut esbrinar.

ANTECEDENTS

Sembla ser que a conseqüència de la visita a Canals de RICARDO SANZ en 1937, en aquell temps màxim responsable de la columna Durruti, i sent natural de Canals, alguns xicons de la Torre és van allistar en la columna, entre ells ANTONIO MORENO BALLESTER de 20 anys i VICENTE SORIANO GIMENEZ de 22anys. En un dels documents recuperats del Centre de la Memòria Històrica pertanyent a la Conselleria de Defensa de la Generalitat de Catalunya en la relació de Milícies Antifeixistes de Catalunya, Divisió Durruti N° 26, Companyia 2ª, Secció 2ª consten com inscrits i nascuts a Canals:

- RAMÓN POLOP JUAN Camperol, caporal, data de mobilització 1-1-1937. Edat 22.
- ANGEL CALATAIUD JUAN
Mecànic, caporal, data de mobilització 1-2-1937
Edat 23
- ENRIQUE GUERRERO JUAN Mecànic,
caporal, data de mobilització 1-2-1937 Edat 21
- JOAQUÍN SANZ MARTÍNEZ
Transport, milicià, data de mobilització 1-2-1937 Edat 21
- MAURO TARAZONA MARTÍ
Guarnicioner, milicià, data de mobilització 14-12-1936 Edat 27
- ANTONIO MORENO BALLESTER
Camperol, milicià, data de mobilització 14-12-1937 Edat 20
- RICARDO REQUENA BOLUDA
Tèxtil, milicià, data de mobilització 11-4-1937
Edat 20

- ANTONIO RODRIGUEZ MOMPÓ
Xofer, milicià, data de mobilització 1-2-1937
Edat 23

Tots afiliats a la CNT, segons aquest document. Hem rescatat dues fotografies preses en el transcurs de la guerra en la qual identifiquem a Enrique Guerrero i a Antonio Rodríguez Mompó. La resta, segons familiars d'Antonio Rodríguez Mompó, eren tots de Canals.

ANTONIO RODRIGUEZ MOMPÓ (1914-2003). Sobrenomemat *Carreres*. Sobre ell existeix bastant constància documental. Una vegada jubilat del seu treball com a mecànic en l'empresa MAYORAL, a Màlaga, va tornar a Canals i ací va morir. Es conserven dos testimoniatges documentals sobre ell: una autobiografia d'uns 8 folis, facilitada per Alfonso Vila. Relata el seu pas pel camp de Vernet d'Ariège (nou mesos), d'on el seu amic Antonio Fernández Ballester va poder eixir en ser requerit pels francesos per ser fresador, el seu posterior trasllat al camp de Septfonds, juntament amb la brigada 120, on coincideix amb Ricardo Sanz, però el fil narratiu de la qual es talla just quan va a escapar-se o pretén escapar-se del camp de refugiats de Septfonds, i on diu que Enrique Guerrero i ell van aconseguir eixir fent-se passar per una altra persona. L'altre testimoniatge documental és una entrevista que Marcial Martínez li va realitzar el 24-1-1995 en la Ràdio Municipal de Canals, la qual hem pogut rescatar i escoltar. En l'entrevista radiofònica parla de *Visantet Soriano* i de *Canuto* (Antonio Moreno), “no van poder eixir i van acabar en Mauthausen”. Així

que tenim un testimoniatge directe que tots dos van estar en els camps de Vernet d'Ariège i Septfonds. També hem arplegat testimoniatge dels familiars d'Antonio Fernández Ballester, on se'ns diu que tots dos van escapar a una batuda dels alemanys a Limoges, en la Plaça dels Espanyols. Tal vegada escapara dues vegades, una en Septfonds, amb Enrique Guerrero i l'altra a Limoges amb Antonio Fernández? No ho sabem i tal vegada no ho sapiguem mai. En 1946 va tornar a Espanya muntant un laboratori de fotografia a Canals, treball que va alternar amb la reparació-construcció de radis, fins a 1956 que és quan marxa a Màlaga i traspas-

sa el negoci al seu germà Enrique, pare del nostre estupend fotògraf Enrique Rodríguez, que va acabar heretant-la professió i el sobrenom *Carreres*. L'itinerari seguit pels deportats espanyols als camps nazis va ser el mateix: lliurament d'armes a la gendarmeria francesa en passar la frontera, internament forçós en camps de refugiats, enrolats per força en Companyies de Treballadors Estrangers, treballant en la línia Maginot o en el camp, substituint als francesos que havien sigut reclutats per a la guerra (Es calcula que uns 60.000 espanyols van treballar en la Companyies de Treballadors Estrangers). Finalment una part (9.328) va ser capturada pels nazis i internada en un primer moment en camps de presoners situats en el front, anomenats *frontstalag*, on van ser tractats com a presoners de guerra al costat de britànics, francesos i altres nacionalitats, i on les condicions eren molt millors que en els camps d'extermini en complir-se la Convenció de Ginebra. Després eren enviats a *stalag*, camps de presoners de guerra situats a Alemanya, des d'on després d'un temps, es traslladaven als camps de concentració ja sense data d'eixida.

MAUTHAUSEN. Recomane la lectura de "*Els últims espanyols de Mauthausen*" de Carlos Hernández de Miguel per a fer-se una idea fidedigna del que va suposar l'infern de Mauthausen, de com els nazis alemanys van dur a terme, amb estudiada eficàcia i metòdica organització, l'extermini i humiliació de 200.000 presoners de 25 nacionalitats. Una alimentació escassíssima, un treball esgotador i unes condicions higièniques pèssimes van resultar unes hàbils eines per a delmar als reclusos. El camp va començar a construir-se en 1939 al costat d'una pedrera de granit, material utilitzat per a la construcció del camp pels propis presoners espanyols i per a empedrar els carrers de Viena i altres ciutats. Proper a Linz (Àustria) va ser catalogat pels nazis com de categoria 3, d'extermini, encara que oficialment passara com a camp de treball.

Els presoners eren mal alimentats i explotats fins a la seua mort, bàsicament per a fer lloc als nous i amb la idea final d'acabar amb tots ells si la guer-

> LA NOSTRA GENT

ra es perdia. Els presoners eren organitzats en *Kommandos* de treball capitanejats per un cap o *Kapo* alemany o hongarès, normalment escollits entre delinqüents comuns, i més sanguinaris si cap que els propis SS que custodiaven el camp. Els presoners portaven cosit en la jaqueta de l'uniforme ratllat un triangle de color amb la inicial del seu país inscrita en ell. Els espanyols, encara que van ser considerats apàtrides, portaven un triangle roig (bolxevics) amb la lletra S de *Spanien* (Espanya) en el seu interior. Conforme avançava la guerra i el nombre de presoners creixia i les necessitats dels alemanys augmentaven van ser creats altres subcamps pertanyents administrativament a Mauthausen. Gusen va ser un d'aquests camps. Localitzat a uns 5 km de Mauthausen, les condicions eren molt pitjors que la del camp central, per la qual cosa hi ha molt pocs testimoniatges. La supervivència va ser només del 5%. Antonio Moreno, Vicente Soriano i Francisco Pérez van ser traslladats a Gusen després d'uns mesos en Mauthausen i allí van morir. Antonio Moreno i Vicente Soriano ingressen en Mauthausen en el primer comboi d'espanyols el 6 d'agost de 1940.

ANTONIO MORENO BALLESTER (*CANUTO*). Natural de la Torreta de Canals (carrer del Forn 22). Data de naixement 26-1-1917 (Les dates de naixement ballen de document a document). Fill de Ricardo Moreno Gil i Dolores Ballester Calatayud. Àlies Canó. Milicià durant la guerra. Camperol. Analfabet. Component de la columna Duruti. Mobilitzat el 14-12-1937. Després de creuar la frontera francesa és confinat en el camp Vernet d'Ariège i posteriorment Septfonds on coincideix amb altres canalins. Pertanyent a la Companyia de Treballadors Estrangers 15, 101 i 103 successivament. Capturat pels alemanys el 21-5-1940 a Amiens i traslladat al *stalag* XII-A en Hohenfels-Oberpfalz (matrícula 40.575) i posteriorment l'11 de juliol de 1940 al *stalag* VII en Moosburg, del com va eixir el 5 d'agost, juntament amb 398 presoners (dels quals van morir 252), ingressant en Mauthausen el 6-8-1940 (matrícula 3233). Va ser traslladat a Gusen el 24 -1-1941 (9473) on va morir el 4-2-

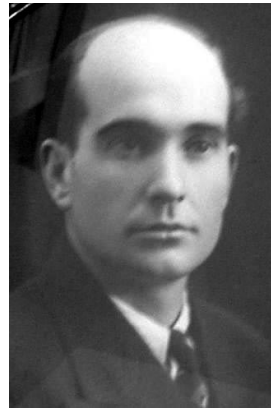
1942, 18 mesos després d'haver sigut fet presoner. La causa registrada de la seua mort és "*colitis purulenta*". El seu cos fou cremat en el crematori de Gusen. Consta com a familiar la seua germana Filomena, que vivia en la calle Forn 10 de la Torreta de Canals. Creiem que la família va rebre la notícia de la seua mort l'any 1950.

VICENTE SORIANO GIMENEZ. Natural de la Torreta de Canals, carrer Calixte III 42. Nascut el 7-12-1915. Fill de Ramón Soriano Sanz i Remedios Gimenez Espí. Afiliat a la CNT. Per la documentació trobada en el Centre Documental de la memòria Històrica sabem que el 7 de novembre 1937 va ingressar ferit en l'hospital de les Brigades Internacionals situat en Benicàssim ostentant el grau militar de tinent, assignat a la brigada 15, batalló 24. Després de creuar la frontera francesa és confinat en el camp Vernet d'Ariège i posteriorment Septfonds on coincideix amb altres canalins. Pertanyent a la Companyia de Treballadors Estrangers 15, 101 i 103 successivament. Capturat pels alemanys el 20-5-1940 a Amiens i traslladat al *stalag* XII-A en Hohenfels-Oberpfalz (matrícula 40.527) i posteriorment l'11 de juliol de 1940 al *stalag* VII en Moosburg, del com va eixir el 5 d'agost, juntament amb 398 presoners (dels quals van morir 252), ingressant en Mauthausen el 6-8-1940 (matrícula 3193). Va ser traslladat a Gusen el 24 -1-1941 (matrícula 9718) on va morir l'1-1-1942., 17 mesos després d'haver sigut fet presoner. La causa registrada de la seua mort és "*infecció cutània generalitzada*". El seu cos va ser incinerat en el crematori de Gusen. Consta com a familiar el seu pare Ramón Soriano Sanz amb adreça carrer Calixte III, 42, de Canals. Els seus familiars van saber de la seua mort en 1950. De la coincidència d'entrades i eixides als camps cal deduir doncs que Vicente Soriano no es va separar en cap moment d'Antonio Moreno. Segons testimoniatges de la seua família sabia esperanto i açò li va donar l'oportunitat de ser alliberat del camp de Septfonds però no ho va fer per no deixar solament a Antonio Moreno "*incapaç de seguir avant sense la seua ajuda*" (La Societat d'Esperanto de Tolosa de Llenguadoc facilitava la seua eixida).

Aquest fet ho narra també Antonio Rodríguez. Heus ací un acte heroic, un acte de companyonia portada fins a les seues últimes conseqüències. Podem imaginar el martiri que van patir els dos amics de la Torreta, la guerra civil, l'exili, esclavitzats a França en les Companyies de Treballadors Estrangers, per a acabar en l'horror de Mauthausen i morir tan joves en aquell infern. Antonio i Vicente tenien 25 i 26 anys.

FRANCISCO PÉREZ COLOMER. No hem trobat la seua acta de naixement encara que és segur que va nàixer a Canals doncs consta en nombrosos documents. Si trobem la del seu germà Ricardo. La família vivia en la plaça Calixte III, i els seus pares van ser Francisco Pérez Ruiz i Ramona Colomer Carbonell. La data de naixement és confusa doncs hem trobat fins a quatre dates diferents (14 d'abril o febrer de 1902, 1900, 1902 i 1896). La família va emigrar a Barcelona en 1910 i ja mai van tornar a Canals. Va tenir tres germans: Nieves, María Ricardo i Ramón. Aquest últim també va fugir a França i va refer la seua vida allí després de la segona guerra mundial. Sabem que Francisco va ser afiliat a la CNT i que en la guerra actuava de comissari polític en la columna Durruti (exèrcit de l'est, cos XI, 26 divisió, brigada 119, companyia de municionament), en la qual va ingressar el 24 de juliol de 1.936. Casat amb Cecília Gracia i domiciliat a Pina d'Ebre (Saragossa) en 1937, d'on ella era natural. Van tenir una filla discapacitada. Sembla que va ser el mateix Durruti qui els va casar. La vídua va tornar a casar-se en donar a Francisco per desaparegut. Va tenir una altra filla, Carmen, de la qual fins avui no sabem res. La família del seu germà Ricardo ens comenta que han sabut de la sort del seu oncle tan sols fa uns anys, que tots els seus germans mai van saber que va morir en Mauthausen. També ens diuen que tenia unes cosines a Canals que regentaven un forn en el carrer Verge de les Neus (avui carrer Mig), i que eren conegudes amb el sobrenom de "les caganeres", ("caganderes"?). No sabem en quins camps de refugiats va estar. Va ser mobilitzat a una Companyia de Treballadors estrangers (101 i 102) en Cambrai, com a obrer.

Va ser capturat pels alemanys el 19-6-1940 en la zona de Sablé-sud-Sarthe i traslladat al frontstalag 203 en Le Mans. El 19-11-1940 és traslladat al stalag X-B en Sandbostel (matrícula 77798), i d'allí a Mauthausen el 28-2-1941 (pres 3.609). Comboi compost per 254 presoners dels quals van morir 180. Al mes, el 29-3-1941 és una altra vegada traslladat a Gusen (matrícula 11707) on va morir el 28-11-1941 als nou mesos d'arribar. Tenia 39 anys. La causa registrada de la seua mort és "descomposició valvular". Incinerat també en el crematori de Gusen. Com a familiar de contacte consta la seua germana Nieves que residia en el carrer del Carmen 113 de Sant Adrià del Besós (Barcelona).

ARCADIO SANCHO SANCHIS.

Nascut a Canals el 2 d'octubre d'1.903 en el carrer La Parra número 14, segons consta en la seua acta de naixement. Fill de Francisco de Paula Sancho i Salvadora Sanchis Martínez. No hem trobat cap document que ho vincule a la guerra civil. No tenim constància del seu pas pels camps de refugiats. Va ser mobilitzat a la Companyia de Treballadors Estrangers N° 92. Va ser capturat en Epinal (Vosges) el 19-6-1940 i confinat en un primer moment en el *frontstalag* 142 en Besançon (Vittel-Vosges) (matrícula 4895) El 29-11-1940 és traslladat al *stalag* XI-A de Attengrabow (matrícula 4895). Ingressa en Mauthausen el 26-4-1941 (matrícula 3827), comboi de 484 deportats dels quals moriren 261. Declara ser electricista i ferrer. Va ser alliberat el 5-5-1945 per les tropes americanes. Va entrar amb 38 anys. A Canals no he trobat a ningú que poguera donar testimoniatge de la seua memòria, i sent un supervivent de Mauthausen, resulta difícil d'ocultar en un poble de 5.000 habitants (en 1940), per la qual cosa vaig deduir que o bé havia emigrat de

ARCADIO AMB LA SEUA ESPOSA ROSA PLANAS.

xicotet o bé després del seu alliberament hauria romàs a França com a punts altres, i refet la seua vida allí, o les dues coses alhora). Finalment vaig trobar el motiu. Vaig descobrir el seu nom en els censos de Girona de 1910 a 1920. Es dedueix per aquests registres que en 1906-1907 la família va emigrar a Girona, tenint Arcadio 3 anys. Consten en el cens la seua mare, Salvadora, el seu pare Francisco (de professió jornal·ler) i els seus germans Francisco (1898), Vicente (1900), Ramón (1901) i Federico (1905). Cinc homes! Els germans són jornal·lers excepte Federico, que consta com espar·denyer amb 15 anys d'edat. El germà major a partir de 1915 ja no apareix. Tornaria a Canals?. En el cens de 1920 el germà Ramón consta que està a París. Per què i com van ser a parar a Girona aquesta família humil de Canals? Bussejant en els censos d'aquells anys trobe a 5 germans de Francisco Sancho Juan, oncles d'Arcadio, nascuts a Canals, i que

emigren a Girona: Antonio, Remedios, Joaquín, Joaquín, Francisca y Ramón. Tots ells amb esposa i fills. Excepte Ramón que consta com a forner tots els altres són jornal·lers. Segurament una emigració familiar a la recerca de millors oportunitats. Rebut diverses còpies de documents (cartes, certificats) de l'arxiu del Ministère de la Defense francès. En un d'ells datat en 1960 consta l'adreça d'Arcadio: Rue Lamartine, Banyuls-sud-mer, França. Aconseguim també el seu carnet de la Amicale francesa de Mauthausen de la qual havia sigut soci. En 1980 ja no renovava la subscripció. En internet no trobem cap pista. Aprofitant les vacances d'agost ens acostem a Banyuls-sud-mer. És una petita localitat de la costa mediterrània, molt prop de la frontera amb Espanya. Envoltada de pujols replets de vinyers s'obri al mar, acabant en una coqueta platja. Solament té 4.000 habitants. Finalment després d'una àrdua cerca en la qual intervé una amable senyoreta de l'ajuntament de Banyuls-sud-mer, filla d'espanyola, aconseguim esbrinar que Arcadio Sancho va morir en el poble el 6 de setembre de 1979, que s'havia casat amb Rosa Planas, també de Girona, i que havia tingut una filla: Emilia, que ara tindria 82 anys. I aquesta al seu torn era vídua i tenia una filla anomenada Marie Claude Comes de 54 anys. Localitze la casa que està buida però gràcies a l'amabilitat d'uns veïns aconseguís la nova adreça d'Emilia i Marie Claude que viuen juntes prop de Carcassona. Les visite l'endemà. És un dia plujós i la cerca sembla que ha finalitzat. El *gps* em porta per intricats camins de la *campiña* francesa sota un cel gris i plomís. Un mar de vinyers en espatllera. Trobe la casa i cride. M'obri Marie Claude. No sap espanyol malgrat haver-ho estudiat sis anys en l'escola però ens entenem en un català-espanyol-francès que sembla suficient. Em porta a la seua mare Emilia, filla d'Arcadio. No està molt sencera, em fa l'efecte que té un lleuger alzheimer. No recorda gran cosa de l'avatar que va patir el seu pare. Tota la possible documentació està en la casa de Banyuls-sud-mer. Veig algunes fotos antigues emmarcades i demane permís per a prendre diverses fotos. També d'elles. A la meua pregunta de per què es va anar a

> LA NOSTRA GENT

INT

NOM : SANCHO

Prénom usuel : Arcadio

Date de naissance : ? 12-10-03

Lieu de naissance : ?

Grade et Corps : trou. 2^e

Domicile avant-guerre : ?

Profession : Capture le 19.6.40. Epinal

Marié — Non marié. (Biffer la mention inutile.)

Nombre des enfants : _____ Leur âge : _____

Frontst. 140 Off. : _____

Stal. : le 5.12.40 a _____

Matricule : 4895

Liste n° Nalg 57 du Trntg 142 p 1

A. G. V. G., n° 72. — Mod. 2 bis — J. M. 336310. [15416]

NOM : SANCHO-SANCHIZ

Prénom usuel : Arcadio

Date de naissance : 13-11-03

Lieu de naissance : Gerona

Grade et Corps : _____

Domicile avant-guerre : _____

Profession : _____

Marié — Non marié (Biffer la mention inutile).

Nombre des enfants : _____ Leur âge : _____

Frontst. 142 Off. : _____

Stal. : _____ a Pelauzoz

Matricule : _____

Liste n° : 49 21.11.40

J. 7889-40 (23). — P-Mod. 2 bis.

INT

NOM : SANCHO

Prénom usuel : Arcadio

Date de naissance : 12.10.03

Lieu de naissance : Gerona

Grade et Corps : _____

Domicile avant-guerre : Civil. 92 C.T.

Profession : _____

Marié — Non marié. (Biffer la mention inutile.)

Nombre des enfants : _____ Leur âge : _____

Frontst. : _____ Off. : _____

Stal. : ST A a _____

Matricule : 4895

Liste n° Meld. 482 du ST A

A. G. V. G., n° 72. — Mod. 2 bis — J. M. 336310. [15416]

40R-2765

INT

NOM : SANCHO-SANCHIZ

Prénom usuel : Arcadio

Date de naissance : 12.10.1903 Gerona

Lieu de naissance : Gerona

Grade et Corps : 92 e^e Non bap.

Domicile avant-guerre : Francisco Sando

Profession : _____

Marié — Non marié. (Biffer la mention inutile.)

Nombre des enfants : _____ Leur âge : _____

Frontst. : _____ Off. : _____

Stal. : _____ a _____

Matricule : 4895

Liste n° Meld 162

A. G. V. G., n° 72. — Mod. 2 bis — J. M. 336310. [15416]

"FITXES DE TRASLLAT D'ARCADIO SANCHO EMESES PEL MINISTERI DE LA GUERRA FRANCÉS" ANVERS I REVERS."

viure a Banyuls em diuen que és perquè un germà tenia una filla que vivia allí. S'havia casat amb un francès de Banyuls. Arcadio va treballar de xofer. Emilia no para de somriure. Li dic que jo també sóc Sancho i que probablement siguem família molt llunyana, i em diu que el seu pare va tornar a Canals una vegada amb la seua dona i que li va cridar l'atenció que hi havia molts cartells amb el cognom Sancho. No recorda gens més. Han perdut el contacte completament amb la seua família de Girona. Em marxe amb la promesa que quan puga m'enviarà una còpia dels documents a Espanya.

Existeixen encara moltes llacunes en aquest treball. Esperem poder completar-ho en un futur no llunyà.

BIBLIOGRAFIA:

- *Los últimos españoles de Mauthausen*. Carlos Hernández. Ediciones B.
- *El fotógrafo del horror*. Benito Bermejo. RBA.
- *Joan de Diego. Rosa Toran*. Edicions 62.
- *Exiliados republicanos en Septfonds (1939)*. José Antonio Vidal. Catarata.
- *Els catalans als camps nazis*. Montserrat Roig. Edicions 62.
- *El sol se extinguí en Mauthausen*. Francisco Batiste Baila. Antinea.

EMILIA SANCHO I MARIE CLAUDE COMES, FILLA I NÉTA D'ARCADIO SANCHO SANCHIS. (FOTOGRAFIA D'AGOST 2015).

Les fotografies de Mauthausen pertanyen a l'arxiu Mauthausen i son d'ús públic.

Amical de Mauthausen i altres camps nazis: associació espanyola de deportats i familiars, ubicada en Barcelona. La seua presidenta es Rosa Toran, historiadora que ha publicat diversos llibres sobre Mauthausen.